

Konventionen af 11. Januar 1907 mellem Danmark og Preussen.

I.

Under 11te Januar 1907 er der mellem den danske Regering og den tyske for Preussen handlende Regering i Berlin blevet afsluttet følgende Konvention, som her meddeles efter den officielle danske Bekendtgørelse.

Efter at Grænserne mellem Danmark og Preussen ere blevne fastsatte ved Wiener-Fredstraktaten af 30. Oktober 1864 og ved de Dispositioner, som Hans Majestæt Kongen af Preussen og Hans Majestæt Kejseren af Osterrig have truffet i Medfør af nævnte Traktat, have Hans Majestæt Kongen af Danmark og Hans Majestæt den tyske

Nachdem durch den Wiener Friedensvertrag vom 30. Oktober 1864 und durch die Dispositionen, die Seine Majestät der König von Preussen und Seine Majestät der Kaiser von Oesterreich im Verfolg des genannten Vertrages getroffen haben, die Grenzen zwischen Dänemark und Preussen festgestellt worden sind, haben Seine Ma-

Kejser, Konge af Preussen, i det for Preussen paa dets Anmodning handlende tyske Riges Navn, besjælede af det overensstemmende Ønske at se den Uro fjernet, som findes i visse Befolkingskredse, særlig i Henseende til deres statsborgerlige Forhold, og i den Forventning, at denne af begge Parter tilsigtede Virkning tilfulde vil blive opnaaet ved nærværende Overenskomst, idet hver af de to Regeringer paa sit Statsomraade og indenfor Rammen af sit Lands Lovgivning forpligter sig til paa enhver Maade at virke i dette Øjemed, udnævnt som deres Befuldmægtigede til at afslutte en Overenskomst herom:

jestät der König von Dänemark und Seine Majestät der deutsche Kaiser, König von Preussen, im Namen des deutschen Reiches, das hierbei Preussen auf dessen Antrag vertritt, von dem übereinstimmenden Wunsche beseelt, die in gewissen Bevölkerungskreisen, in Sonderheit in Bezug auf ihre Staatsangehörigkeitsverhältnisse, bestehende Beunruhigung beseitigt zu sehen, sowie in der Erwartung, dass durch diesen Vertrag diese von beiden Teilen beabsichtigte Wirkung völlig erreicht werden wird, indem jede der beiden Regierungen in ihrem Staatsgebiete im Rahmen der Gesetze ihres Landes zu diesem Ziele in jeder Weise zu wirken sich anheischig macht, zu ihren Bevollmächtigten für den Abschluss eines Vertrages hierüber ernannt:

Hans Majestæt Kongen af
Danmark:

Allerhøjstsammes over-
ordentlige Gesandt og be-
fuldmægtigede Minister,
Kammerherre Johan Hen-
rik Hegermann - Linden-
crone,

Hans Majestæt den tyske
Kejser, Konge af Preussen:

Allerhøjstsammes Stats-
sekretær for de udenlandske
Anliggender, virkelig Ge-
hejmerraad Heinrich Leon-
hard von Tschirschky og
Bügendorff,

hvilke, efter at Fuldmag-
terne fra begge Sider ere
befundne i god og rigtig
Form, ere komne overens
om følgende Artikler:

Artikel I.

Den preussiske Regering
vil optage i det preussiske
Undersaatsforhold de paa
preussisk Statsomraade bo-
satte nationalitetsløse Op-

Seine Majestät der Kö-
nig von Dänemark:

Allerhöchstihren ausser-
ordentlichen Gesandten und
bevollmächtigten Minister,
Kammerherrn Johan Hen-
rik von Hegermann - Lin-
denocrone,

Seine Majestät der deut-
sche Kaiser, König von
Preussen:

Allerhöchstihren Staats-
sekretär des Auswärtigen
Amts, Wirklichen Gehei-
men Rat Heinrich Leon-
hard von Tschirschky und
Bügendorff,

welche, nachdem die beider-
seitigen Vollmachten in
guter und gehöriger Form
befunden worden sind, sich
über die nachfolgenden Ar-
tikel geeinigt haben.

Artikel I.

Die Preussische Regie-
rung wird den im preus-
sischen Staatsgebiete wohn-
haften staatenlosen Op-
tantenkindern, d. h. den

tantbørn, hvorved forstaas de efter Faderens Optionserklæring, men inden den danske Indfødsretslov af 19. Marts 1898 traadte i Kraft, udenfor Danmark fødte Børn, naar de ansøge derom og de almindelige lovbestemte Forudsætninger ere til Stede.

Artikel II.

Den Ret, som hver af de kontraherende Parter har til at nægte den anden Parts Borgere Ophold, enten ifølge retslig Kendelse eller for Statens indre og ydre Sikkerheds Skyld eller af Fattigforsørgelses- og Ordenspolitihensyn, berøres ikke af foranstaaende Artikels Bestemmelser.

Denne Ret gælder for den preussiske Regering ogsaa ligeoverfor de Optantbørn, som ikke have benyttet den dem i Artikel I tilstaaede Ret til at blive preussiske Statsbor-

nach der Optionserklæring des Vaters aber vor dem Inkrafttreten des dänischen Staatsangehörigkeitsgesetzes vom 19. März 1898 ausserhalb Dänemarks geborenen Kindern auf ihren Antrag bei dem Vorhandensein der allgemeinen gesetzlichen Voraussetzungen die preussische Staatsangehörigkeit verleihen.

Artikel II.

Durch die Bestimmungen des vorstehenden Artikels wird das Recht eines jeden der vertragschliessenden Teile, Angehörigen des anderen Teiles entweder in Folge gerichtlichen Urteils oder aus Gründen der inneren und äusseren Sicherheit des Staates oder aus Gründen der Armen- und Sittenpolizei den Aufenthalt zu versagen, nicht berührt.

Diese Befugnis besteht für die Königlich Preussische Regering auch hinsichtlich der Optantenkinder, welche von dem ihnen

gere, eller hvis Ansøgnin-
ger have maattet afvises,
fordi de lovbestemte For-
udsætninger mangle. Disse
Optantbørn vil den danske
Regering ikke nægte Op-
hold i Danmark, for saa
vidt der ikke i Følge dansk
Ret foreligger andre Grun-
de hertil.

Artikel III.

Begge Regeringer ere
enige om, at der ved Op-
tantbørn i Artikel I og
Artikel II i nærværende
Overenskomst skal forstaas
ikke blot Efterkommere i
første Led, men ogsaa
disses Efterkommere.

Artikel IV.

Ratifikationen af nær-
værende Konvention skal
ske saa snart som muligt
og Udvekslingen af Rati-

im Artikel I gewährten
Rechte, Preussische Staats-
angehörige zu werden, kei-
nen Gebrauch gemacht
haben oder deren Anträge
mangels der gesetzlichen
Voraussetzungen abgelehnt
werden mussten. Diesen
Optantenkindern wird die
dänische Regierung den
Aufenthalt in Dänemark,
insoweit nicht andere Grün-
de des dänischen Rechts
dafür vorliegen, nicht ver-
schränken.

Artikel III.

Die beiden Regierungen
sind darüber einverstanden,
dass unter Optantenkindern
im Sinne der Artikel I und
II dieses Vertrages nicht
blos Nachkommen im er-
sten Grade, sondern auch
deren Nachkommen zu ver-
stehen sind.

Artikel IV.

Die Ratifikation dieses
Vertrages wird sobald als
möglich erfolgen und der
Austausch der Ratifikati-

fikationsakterne foregaa i Berlin.

Til Bekræftelse heraf have begge Parters Befuldmægtigede undertegnet Konventionen i dobbelt Ud-færdigelse og forsynet den med deres Segl.

Sket i Berlin den ellefte Januar 1907.

onsurkunden in Berlin stattfinden.

Zu Urkund dessen haben die beiderseitigen Bevollmächtigten diesen Vertrag in doppelter Ausfertigung unterschrieben und besiegelt.

So geschehen zu Berlin am elften Januar 1907.

undert: **Hegermann-Lindencrone.**

(L. S.)

gez: **von Tchirschky.**

(L. S.)

Hvilket herved bringes til almindelig Kundskab med Tilføjende, at Ratifikationerne under 21de Januar d. A. ere blevne udvekslede i Berlin.

Udenrigsministeriet, den 24de Januar 1907.

Raben-Levetzau.

II.

Den 31. Januar forelagde den danske Regering ved Udenrigsministeren den danske Rigsdag følgende Meddelelse:

Da den under 11te Januar d. A. afsluttede og under 21de s. M. ratificerede Konvention mellem Danmark og Preussen betræffende en Ordning af visse Optantbørns statsborgerlige Forhold ses at have givet

Anledning til Rygter og Fortolkninger, der, hvis de vandt Indgang hos videre Kredse af Befolkningen, vilde kunne modvirke den ved Konventionen tilsigtede Befæstelse af det nabovenlige Forhold mellem de to Lande, har Ministeriet besluttet, gennem Udenrigsministeren at gøre Rigsdagen en Meddelelse om denne for dette Forhold saa vigtige Overenskomsts Tilblivelse og rette Forstaaelse.

Det statsretlig abnorme Forhold som ved Konventionen søges ordnet, er opstaaet ved, at den preussiske Lovgivning, modsat den danske, ikke har nogen Bestemmelse om, at Udlændinges Børn ved Fødsel og Ophold i Indlandet erholde Statsborgerret der, medens omvendt den danske Lovgivning, saaledes som den var indtil den nye Indfødsretslov af 19de Marts 1898 indførte et nyt, men kun paa de efter 7de April 1898 fødte, anvendeligt Princip, paa et andet Punkt stod i Modsætning til den preussiske Lovgivning, idet de i Udlandet før sidstnævnte Datum fødte Børn af der bosatte danske Forældre ikke besidde dansk Indfødsret (Statsborgerret).

Som Følge heraf er der paa preussisk Statsomraade bosat et meget stort Antal nationalitetsløse Børn eller fjernere Efterkommere af Personer, der overensstemmende med Wienerfredstraktatens Art. XIX, ved en i Tidsrummet fra 16de November 1864 til 16de November 1870 foretagen Option, have bevaret deres Egenkab af danske Undersaatter. Medmindre disse Optantbørn enkeltvis, paa Ansøgning, have opnaaet Naturalisation eller for Kvinders Vedkommende faaet

Statsborgerret ved Ægteskab, ere de uden statsborgerlige Rettigheder, saavel i Preussen som i Danmark.

Allerede i 1872 i Aabenraa-Konventionen var man opmærksom paa Ønskeligheden af en Regulering af dette abnorme Forhold; og Spørgsmaalet om Optantbørnenes Stilling berørtes igen for nogle Aar siden mellem de to Regeringer, dog uden at optages til Forhandling. En egentlig Forhandling om Optantspørgsmaalene begyndte først i Januar 1906, idet den tyske Regering erklærede sig rede til at søge det af den danske Regering i første Række stillede Optantbørnspørgsmaal løst. I Fjor Foraar enedes den tyske Statssekretær og den danske Gesandt i Berlin derefter om at lade den fremtidige Ordning af Optantbørnenes Forhold hvile paa en Overenskomst mellem Danmark og Preussen. Forhandlingerne afbrødes pludselig ved den tyske Rigskanslers Sygdom, de genoptoges kort før Deres Majestæters Besøg i Berlin i November f. A., da Fyrst Bülow var vendt tilbage dertil.

Konventionens Hovedbestemmelse er den af Preussen i Artikel I paatagne Forpligtelse, at optage i det preussiske Undersaatsforhold de paa preussisk Statsomraade bosatte nationalitetsløse Optantbørn, forsaavidt de ere fødte udenfor Danmark efter Faderens Optionserklæring men inden den nye danske Indfødsretslov traadte i Kraft den 7de April 1898, naar de ansøge om saadan Optagelse og de almindelige lovbestemte Forudsætninger for denne ere tilstede. Herved sigtes til de i den tyske Lov af 1ste Juni 1870 opstillede Betingelser for Naturalisation. Hvad angaar de i Tidsrummet fra den 16de November 1864 (fra hvilken Dag Fødsel i Slesvig,

Holsten eller Lauenborg ikke længer var Fødsel i det danske Monarki med deraf følgende dansk Indfødsret) indtil Faderens Optionserklærings Afgivelse fødte Børn, har den preussiske Regering ikke villet erkende dem som nationalitetsløse, men har fastholdt, at de ifølge folkeretlig Regel maa følge Faderens Status; og det er saaledes kun for de efter Optionserklæringen fødtes Vedkommende, at det fra preussisk Side er anerkendt, at den danske Indfødsrets-Lovgivning er bestemmende ogsaa for Preussen i Henseende til, hvem der er nationalitetsløse Optantbørn.

En stor Del af de saaledes ikke i Konventionen medtagne Optantbørn, maa imidlertid antages ved Ægteskab eller ad Naturalisationsvejen, navnlig ved indtraadt Værnepligtsalder, allerede at have erholdt preussisk Statsborgerret, medens nogle have bosat sig her i Landet og faaet dansk Statsborgerret ved Optagelse paa de aarlige Indfødsretslove. Den preussiske Regering har derhos lovet at stille sig fuldt ud imødekommende overfor Naturalisationsandragender fra Personer, hvis Søkende ville blive naturaliserede i Henhold til Konventionens Artikel I, naar de bo sammen med disse Søkende og opfylde de almindelige Betingelser. Det kan endvidere forventes, at den preussiske Regering ikke før Udløbet af en passende Frist vil gøre Brug af den i Artikel II hjemlede Beføjelse til at udvise Optantbørn, der ikke blive optagne som preussiske Statsborgere.

Idet den preussiske Regering saaledes har indvilget i, traktatlig at forpligte sig overfor Danmark i et Anliggende som er af største Vigtighed for en efter

Tusinder tællende Befolkning af dansk Afstamning og bosat i et gammelt dansk Land, har den betinget sig, at den i sin dispositive Del om det nævnte Anliggendes Ordning handlende Konvention indledes med en Udtalelse om at Grænsen mellem Danmark og Preussen er bleven fastsat ved Wienerfredstraktaten af 30. Oktober 1864 og ved de Dispositioner som H. M. Kongen af Preussen og H. M. Kejseren af Østerrig have truffet i Medfør af sidstnævnte Traktat. Havde Hensigten med disse Indledningsord alene været at konstatere Grænsen mellem Danmark og Slesvig, vilde en Henvisning til Wienerfredens Art. V have været tilstrækkelig. Paaberaabelsen af Wienerfreden i al Almindelighed og af de dertil sig sluttende preussisk-østerrigske Dispositioner, viser, at det overhovedet er Preussens Hjemmel til de af Danmark afstaaede Hertugdømmers Besiddelse, som det var Hensigten at konstatere. Denne Hjemmel beror overfor Danmark paa Wienerfredens Art. III, ved hvilken Kongen af Danmark fraskrev sig sine Rettigheder til Hertugdømmerne, til Fordel for Kejseren af Østerrig og Kongen af Preussen, og forpligtede sig til at anerkende de Dispositioner som disse maatte træffe med Hensyn til Hertugdømmerne. Preussens Hjemmel overfor Østerrig beror paa Prager-Fredstraktaten mellem Preussen og Østerrig af 23de Avgust 1866 Art. V, ved hvilken Østerrig overdrog til Preussen alle sine Rettigheder til Hertugdømmerne Slesvig og Holsten ifølge Wienerfreden, med det Forbehold, at de nordslesvigske Distrikter skulde afstaaes til Danmark, naar Befolkningen ved fri Afstemning tilkendegav sit Ønske om at blive forenet med Dan-

mark; og dernæst paa den i Wien den 11te Oktober 1878 afsluttede Traktat mellem Preussen og Østerrig, hvorved disse Magter enedes om at sætte dette Forbehold ud af Kraft. Det kan ikke betvivles, at sidst-anførte Traktat, ikke mindre end Pragerfredens Art V hører til de østerrigsk-preussiske Dispositioner, som Danmark i Wienerfredens Art. III har forpligtet sig til at anerkende. Det er ligesaa utvivlsomt, at til Preussens Hjemmel til Besiddelse af Slesvig hører saa vel Traktaten af 1878 som Pragerfredens Art. V. Idet den danske Regering, ved at undertegne Konventionen af 11te Januar d. A., har akkviesceret ved Indledningsordenens Angivelse af Preussens Hjemmel til Slesvigs Besiddelse, ligger der heri en Gentagelse af den af den danske Regering i Februar 1879 givne Anerkendelse af, at Danmark ikke paa Pragerfredens Art. V kan støtte noget Krav paa Opfyldelse af Tilsagnet om Folkeafstemning i Nordslesvig, en Anerkendelse, som af den daværende danske Regering paa det nævnte Tidspunkt meddeltes den preussiske Regering.

Saaledes som det fremgik af de diplomatiske Aktstykker, som Rigsdagen i April 1879 havde Lejlighed til at gøre sig bekendt med, blev der nemlig, efter at Traktaten af 11te Oktober 1878 var bleven os meddelt, af den kgl. Gesandt i Berlin overleveret den tyske Statssekretær en Depeche af 12te Februar 1879, hvori udtaltes den danske Regerings Haab om, at det tyske Rige, idet det nu i dette Spørgsmaal kunde handle i fuld Udfoldelse af sin Magt og sin legale Ret, uden at faa Udseende af at give efter for en Tvang ifølge en overfor en tredie Magt paatagen Forpligtelse, vilde

erkende, at de Bevæggrunde, der havde ledet den preussiske Regering til, i Pragerfredens Art. V, at indføre Tilsagnet om eventuel Tilbagegivelse af de nord-slesvigske Distrikter til Danmark, endnu vare tilstede; i denne Udtalelse indeholdtes saaledes den danske Regerings Anerkendelse af, at den ikke kunde paastaa, at Pragerfredens Art. V endnu hjemlede den nogen Ret. Og som det endvidere fremgaar af en Depeche fra den danske Udenrigsminister til Gesandten i Berlin, af 14de Februar 1879, blev det ligeledes af førstnævnte mundtlig meddelt den tyske Chargé d'Affaires, den 13de Februar 1879, i Besvarelse af en Forespørgsel denne ifølge Ordre havde stillet, „at den Kgl. Regering udtrykkelig havde udtalt at Tyskland ved Traktaten af 11te Oktober var bleven sat i Stand til at handle i fuld Besiddelse af sin Magt og sin l e g a l e Ret, hvorved det netop anerkendes, at vi ikke kunne paastaa, Art. V endnu hjemler os nogen Ret“.

III.

En Brevvexling.¹⁾

Efter at Konventionen mellem Danmark og Preussen af 11. Januar d. A. om de hjemløse Optantbørns Naturalisation var bleven ratificeret den 21de s. M. og kundgjort, offentliggjorde Ministeriet i Anledning af opkomne Rygter og Fortolkninger gennem Udenrigs-

¹⁾ I Dagbladet „Vort Land“ for Onsdag d. 29. Maj 1907 Nr. 149 fandtes efterfølgende Brevvexling, der med Professor Dr. jur. Henning Matzens Tilladelse her aftrykkes.

ministeren den 31. s. M. en Meddelelse til Rigsdagen om Konventionens Tilblivelse og rette Forstaaelse.

I denne Meddelelse henvises til de diplomatiske Aktstykker, som Rigsdagen i April 1879 havde haft Lejlighed til at gøre sig bekendt med, og anføres Udtalelser fra et Par Depecher af 12te og 14de Febr. 1879. Efter Anmodning fik Rigsdagsmændene Lejlighed til at gøre sig bekendt med de paagældende Aktstykker, og det er Granskningen af de forannævnte, i Aktstykkerne indeholdte og i Meddelelsen paaberaabte Depecher og deres Jævnførelse med selve Meddelelsens Indhold, der har fremkaldt nedenstaaende Brevvexling.

I.

Til

Udenrigsministeriet.

Ved at jævnføre Ministeriets Meddelelse til Rigsdagen angaaende Konventionen 11te Jan. 1907 med de i Meddelelsen paaberaabte Depecher er jeg bleven opmærksom paa nogle formentlige Uoverensstemmelser mellem Meddelelsen og Depecherne.

I Slutningen af Meddelelsens sidste Stykke siges:

— — Og som det endvidere fremgaar af en Depeche fra den danske Udenrigsminister til Gesandten i Berlin af 14de Februar 1879, blev det ligeledes af Førstnævnte mundtlig meddelt den tyske (Chargé d’Affaires) den 13de Februar 1879 i Besvarelse af en Forespørgsel, denne ifølge Ordre havde stillet, „at den kgl. Regering udtrykkelig havde udtalt, at Tyskland ved Traktaten af 11. Oktober var bleven sat istand til at handle i fuld Besiddelse af sin Magt og sin *legale* Ret,

hvorved det netop anerkendes, at vi ikke kunne paastaa, at Art. 5 *endnu*¹⁾ hjemler os nogen „Ret“.

„Jeg skønner nu ikke, at man kan læse det i Anførselstegn satte Stykke, der vistnok i en særlig Grad har fængslet Læsernes Opmærksomhed, anderledes, end som en ordret Gengivelse af den danske Udenrigsministers Udtalelse til den preussiske Chargé d’Affaires. Men Hjemlen derfor indeholdes ikke i den paaberaabte Depeche 14de Februar 1879, der om Udenrigsministerens herhenhørende Udtalelse til den preussiske Chargé d’Affaires i Overensstemmelse med Meddelelsens egen Udtryksmaade i dens næstsidste Stykke kun siger, at den lod paa: „at vi ikke paastod, at Danmark skulde have nogen „Ret“,“ medens Ordet „endnu“ ikke findes deri.

Den Sætning, Udenrigsministeriets Meddelelse sætter i Anførselstegn som en mundtlig Udtalelse fra Udenrigsministeren til den preussiske Chargé d’Affaires, er derimod i Virkeligheden dels en friere Gengivelse af en Udtalelse i Depechen 12te Febr. 1879, hvilket gælder om Stykket fra Ordene: „at Tyskland“ til Ordene „*legale* Ret“, dels en Fortolkning af samme Udtalelse, indeholdt i Ordene: „hvorved det netop anerkendes, at vi ikke kunne paastaa, at Art. 5 „*endnu*“¹⁾ hjemler os nogen Ret.“

Men endog bortset fra Spørgsmaalet om Rigtigheden af denne Fortolkning af den paagældende Udtalelse i Depechen af 12te Febr. 1879, som jeg ikke skal komme nærmere ind paa her, maa jeg fast-

¹⁾ Udhævelsen af Undertegnede.

holde, at Udtalelsen ifølge Depechen af 14de Febr. s. A. kun er fremsat af den danske Udenrigsminister i en Depeche til den danske Gesandt i Berlin, ikke som Ministeriets Meddelelse giver det Udseende af, i en mundtlig Meddelelse fra den danske Udenrigsminister til den preussiske Chargé d'Affaires.

I Betragtning af Meddelelsens Egenskab som et officielt offentliggjort Aktstykke og i Betragtning af, at de anførte Uoverensstemmelser paa Forhaand ikke forekommer mig uvæsentlige, har jeg ment at burde henlede Udenrigsministeriets Opmærksomhed paa dem til behagelig Overvejelse og nærmere Opklaring.

København, den 25. April 1907.

Allerærbødigst

H. Matzen.

II.

København den 29. April 1907.

Journal Nr. B. 4703.

Udenrigsministeriet.

I Skrivelse af 25de ds. har Professoren henledet Udenrigsministeriets Opmærksomhed paa en formentlig Unøjagtighed i Ministeriets Meddelelse til Rigsdagen angaaende Konventionen af 11te Januar 1907, idet den i nævnte Meddelelse in fine i Anførselstegn citerede Passus, efter Deres Mening, kun kan forstaas som en ordret Gjengivelse af den danske Udenrigsministers Udtalelse til den tyske Chargé d'Affaires.

Saaledes foranlediget skal Udenrigsministeriet her ved meddele, at den citerede Passus efter Ministeriets

Formening kun kan og ogsaa skal forstaaes som Ud-
drag af Depechen til den danske Gesandt i Berlin.
At den ikke kan forstaaes paa den af Hr. Professoren
angivne Maade, fremgaar formentlig allerede klart
deraf, at den paagældende Sætning begynder med Or-
dene „at den kgl. Regering udtrykkelig havde udtalt“
— en Udtryksmaade, der ikke kunde have været an-
vendt i den mundtlige Meddelelse fra Udenrigsministe-
ren til den tyske Chargé d’Affaires.

Direktøren.

R. Krag.

Til

Hr. Prof., Dr. jur. H. Matzen.

III.

Til

Udenrigsministeriet.

I behagelig Svarsskrivelse af 29. ds. har det høje
Ministerium udtalt, at den af mig i Skrivelse til Mi-
nisteriet af 25de ds. omtalte i Anførselstegn satte Passus
i sidste Stykke af Ministeriets Meddelelse til Rigsdagen
ikke efter Ministeriets Formening kan forstaaes paa den
af mig angivne Maade som en „ordret“ Gengivelse af
Ministerens Udtalelse til den preussiske Chargé d’Af-
faires, hvilket formentlig allerede klart fremgaar deraf,
at den paagældende Sætning begynder med Ordene:
„at den kgl. Regering havde udtalt“ o. s. v.

I Overensstemmelse hermed erkender jeg, at Ud-
trykket „ordret“ som urigtigt bør udgaa af min Skri-
velse, forsaavidt som selve Tiltaleformen ikke er be-
nyttet ved den paagældende Udtalelses Gengivelse i

Meddelelsen. Men iøvrigt maa jeg i Et og Alt fastholde Rigtigheden af min Skrivelses Indhold.

Naar det høje Ministerium nemlig udtaler, at den citerede Passus i Meddelelsen efter Ministeriets Formening kun kan og ogsaa skal forstaas som Uddrag af Depechen til den danske Gesandt i Berlin, ikke som en Gengivelse af Indholdet af den danske Udenrigsministers Udtalelse til den preussiske Chargé d'Affaires, saa fremgaar det Modsatte ifølge min Formening utvivlsomt af Meddelelsens Text, lydende paa, at det, som det fremgaar af en Depeche fra den danske Udenrigsminister til Gesandten i Berlin af 14de Febr. 1879, af *Førstnævnte* (d: den danske Udenrigsminister) *mundtlig blev meddelt den tyske Chargé d'Affaires* „at den kgl. Regering“ o. s. v.

Forsaavidt Ministeriet endvidere formener, at den paagældende mundtlige Udtalelse indeholder et Uddrag af Depechen til den danske Gesandt i Berlin (hvorved forudsættes at være tænkt paa Depechen af 12te Febr. 1879), saa er det vel rigtigt, at dens første Sætning indeholder et saadant Uddrag, eller, som jeg har kaldt det i min Skrivelse, en friere Gengivelse af en Udtalelse i Depechen; men det Samme gælder ingenlunde om den sidste, særlig betydningsfulde Sætning: „hvorved det netop anerkendes, at vi ikke kunne paastaa, at Art. 5 *endnu* hjemler os nogen Ret.“

Denne sidste Udtalelse, der ifølge Ordlyden, jfr. Ordet „endnu“, tillægges Traktat 11te Oktober 1878 en retsophævende Betydning for Danmark, er ikke indeholdt i Depechen 12te Febr. 1879 og ikke igennem den meddelt den tyske Regering, men kun tilføjet i

Depechen 14de Febr. 1879 til den danske Gesandt. Den har derfor ikke, som man ifølge Meddelelsens Fremstilling af den som en Bestanddel af Udtalelsen til den tyske Chargé d'Affaires maatte antage, fra først af haft international Betydning, men først faaet en saadan ved Ministeriets Offentliggørelse og Tiltrædelse af den i Meddelelsen til Rigsdagen.

København, den 1. Maj 1907.

Allerærbødigst

H. Matzen.

IV.

København, den 6. Maj 1907.

Til

Udenrigsministeriet.

Det høje Ministerium beder jeg have den Godhed venligst at meddele mig, om jeg tør vente Svar fra Ministeriet paa mit sidste Brev, eller ikke.

Jeg tillader mig at gøre denne Forespørgsel i Betragtning af, at jeg efter Brevvexlingens Afslutning ønsker at offentliggøre denne under Forudsætning af, at Ministeriet ikke maatte have noget at indvende derimod.

Allerærbødigst

H. Matzen.

V.

København, den 10. Maj 1907.

Journal Nr. 5255.

Udenrigsministeriet.

I Besvarelse af Hr. Professorens Skrivelser af 1ste og 6te ds., vedrørende Udenrigsministeriets Meddelelse til Rigsdagen angaaende Konventionen af 11te

Januar d. A., skal Ministeriet herved meddele, at selv om man mente i al Korthed — i Skrivelse herfra af 29de f. M. — at burde gøre Dem opmærksom paa en Misforstaaelse med Hensyn til det Grundlag, hvorpaa Deres Betragtninger i Deres Skrivelse af 25de f. M. hvilede, finder man dog ikke Anledning til en fortsat Paaavisning af Misforstaaelser eller til en Diskussion, der ikke ses at tjene noget Statsøjemed.

Det tilføjes, at der for Udenrigsministeriets Vedkommende Intet er til Hinder for en Offentliggørelse af de mellem Ministeriet og Hr. Professoren i denne Sag udvexlede Skrivelser.

J. C. Christensen,
f. T. Udenrigsminister.

Til

Hr. Prof., Dr. jur. H. Matzen.

Ved Offentliggørelsen af foranstaaende Brevvæxling skal jeg kun tilføje den Bemærkning, at selv om den derved rejste Drøftelse ikke maatte „fyldestgøre noget Statsøjemed“, er det dog formentlig ikke uden Interesse for Offentligheden at komme paa det Rene med, om Udenrigsministeriets officielle Meddelelse til Rigsdagen indeholder Urigtigheder eller ikke; og, trods Ministeriets overlegne Afvisning af mine „Misforstaaelser“, fastholder jeg fremdeles, at Meddelelsen indeholder en ikke uvæsentlig Urigtighed, forsaavidt som den i Anførselstegn satte sidste Sætning i den ingenlunde gengiver Indholdet af en mundtlig Udtalelse fra den danske Udenrigsminister til den preussiske Chargé d’Affaires, saaledes som i Meddelelsen anført.

Naar Ministeriet nu i foranstaaende Skrivelse af 29de f. M. vil have den i Anførselstegn satte sidste Sætning i Meddelsen til Rigsdagen alene forstaaet som „et Uddrag af Depechen til den danske Gesandt“, hvorfor har det saa i Meddelelsen selv fremstillet den som en mundtlig Meddelelse fra den danske Udenrigsminister til den preussiske Chargé d’Affaires, hvilken Fremstilling ikke har Hjemmel i nogen Depeche? Og ved denne fejlagtige Fremstilling er der tillagt den nævnte Sætnings Slutningsord: „hvorved det netop anerkendes, at vi ikke kunne paastaa, at Art. 5 endnu hjemler os nogen Ret“, en international Betydning som en Erklæring fra dansk Side overfor Preussen, hvilken Betydning i Virkeligheden aldeles ikke tilkommer dem, da de kun er indeholdte i en Depeche af 14de Febr. 1879 fra den danske Udenrigsminister til den danske Gesandt. Derfor er der paa dette Punkt noget Gaadefuldt ved Ministeriets Meddelelse til Rigsdagen, hvilket gaadefulde Punkt Ministeriet burde opklare. Men dette er ikke sket i Ministeriets foranstaaende Skrivelse af 29de f. M., og endnu mindre ved dets overlegne Afvisning af enhver videre Drøftelse af Emnet i den efterfølgende Skrivelse af 10de ds.

Henning Matzen.

IV.

Den

dansk-tyske Konventions Forhistorie.¹⁾

Tanken om gennem en mellemstatlig Forhandling med Tyskland at opnaa en Forbedring i den Tilstand, hvorunder Optanterne i Nordslesvig og de hjemløse Optantbørn lever, kom først frem for den danske Regering efter Systemskiftet i Sommeren 1901. De tidligere Højreregeringer havde mistvivlet om Muligheden af at opnaa noget som helst ved Forhandling med Prøjsen, og de havde saa vidt muligt undgaaet enhver Drøftelse af de pinlige Forhold i Nordslesvig. Fra Nordslesvig indløb der, ikke mindst under Köllerregimentet, idelig Klager fra danske Undersaatter, der udvistes eller paa anden Maade fik Foranledning til at kræve det danske Udenrigsministeriums Mellekomst, men det var for alle Interesserede en bekendt Sag, at Udenrigsministeriet kun yderst ugerne tog sig af disse Anliggender.

Ministeriet *Deuntzer* indledede en ny Politik overfor Tyskland. I nøje Overensstemmelse med Venstres Opfattelse af Danmarks Livsvilkaar og de reelle Magtforhold besluttede det snart efter sin Dannelse at gøre

¹⁾ I Dagbladet „Politiken“ fandtes den 23. Januar 1907 en unavngiven Artikel om den dansk-tyske Konventions Forhistorie, om hvis Forfatter Redaktionen oplyste, at han havde særlig nær Kendskab til det Emne, han behandlede. Da denne Artikel i Virkeligheden helt igennem er støttet paa autentiske Oplysninger, har vi funden Anledning til her at optrykke den med enkelte Ændringer og Tilføjelser af Forfatteren.

sit til at skabe et mere tillidsfuldt Forhandlingsforhold mellem Danmark og Tyskland og derpaa prøve, om det ikke skulde være muligt at opnaa Indrømmelser fra tysk Side overfor Optanterne og Optantbørnene i Nordslesvig, hvis fortvivlede Forhold efterhaanden var blevet et af de mest saarbare Punkter i det nordslesvigske Spørgsmaal, en uafbrudt Kilde til bitre Følelser i det danske Folk imod Prøjsen.

Konseilspræsident og Udenrigsminister Deuntzer virkede utvivlsomt først og fremmest ved aabent og tillidsfuldt at tale ud om Optantsagen og om hele det nordslesvigske Spørgsmaal til Tysklands Repræsentanter. I Tysklands Gesandt i Kjøbenhavn, Hr. *von Schoen*, fandt han en Mand, der med Forstaaelse og Sympati havde sat sig ind i danske Forhold og Stemninger og overfor Regeringen i Berlin vilde skildre dem paa en korrekt og velsindet Maade. Samtidig fjernede Deuntzer den hidtilværende danske Gesandt i Berlin, Gehejme-konferensraad *Vind*, hvem Højreregeringerne havde ladet beklæde denne Plads siden 1884, skønt han utvivlsomt aldeles ikke var den voksen og ingen Ævne havde til at skaffe sig Ørenlyd i Berlin. Til hans Efterfølger udnævntes Gesandten i Paris, Kammerherre *Hegermann-Lindencrone*, en af det danske Diplomatis dygtigste Medlemmer, en erfaren, klog og besindig Mand, der altid havde staaet i den bestemteste Mod-sætning til det provisoriske Højre og delt Venstres nationale og udenrigspolitiske Synsmaader, ikke mindst overfor Danmarks Forhold til Tyskland.

I Efteraaret 1902 skete derefter paa Foranledning af Deuntzer Kronprins Frederiks Besøg i Berlin, der i

Foraaret 1903 gengældtes ved Kejser Wilhelms Besøg i Kjøbenhavn. Herved var Isen brudt mellem de to Hoffer; den tyske Kejser fik det bedste Indtryk af den danske Kongefamilie og af Kjøbenhavn, de varme Venskabsytringer, der ved disse Lejligheder fremkom fra hans Side, var Vidnesbyrd om oprigtige Ønsker om at tilvejebringe et bedre Forhold mellem de to Folk. De ledende Kresse i Berlin var omsider i Begreb med at forstaa, at Danmark kun ønskede at føre en gennemført Neutralitets- og Fredspolitik uden fjerneste Tanke paa Revanchekrige, Revanchealliancer eller nogetsomhelst af denne Art. Baade Kejser Wilhelm og Fyrst Bülow lagde Vægt paa at vinde Sympati og Tillid i Danmark som i hele Norden. Lidt efter lidt forstod man i Berlin tillige, at Forholdene i Nordslesvig, hvor Tvangspolitikken endnu stadig gav sig demonstrative Udslag, nødvendigvis maatte vedligeholde en dyb Mistillid overfor Prøjsen i det danske Folk; man indsaa, at udenom Nordslesvig gik der ingen Vej fra Berlin til Kjøbenhavn.

En langsom Afslappelse af Köllerpolitikken var de første positive Resultater af disse Stemninger i de ledende Kredse i Berlin. Udvisningerne og de groveste Udslag af Tvangspolitikken formindskedes og ophørte efterhaanden; administrative Foranstaltninger, hvoraf de fleste ikke blev offentliggjorte, fratog de underordnede Myndigheder i Slesvig Udvisningsretten og paa lagde Imødekommenhed overfor Naturalisationsandragender, hvor det ikke drejede sig om Folk, som Myndighederne mente at kunne stemple som særlig fremtrædende Agitatorer. Alligevel varede det dog

længe, før Tiden blev moden til at naa videregaaende, for Danmark tilfredsstillende Resultater af den voksende Forstaaelse. Meget klogt ønskede man fra dansk Side ikke unaturligt at fremskynde Udviklingen. Saavel Deuntzers som Hegermann-Lindencrones Arbejde maatte i flere Aar blive af den stilfærdigste, forberedende Art, og Deuntzer maatte i Januar 1905 forlade sin Stilling uden at kunne pege paa iøjnefaldende positive Resultater af at have bragt Venstres Synspunkter til Magten i dansk Politik overfor Tyskland. Hans For-tjenester heraf er imidlertid uomtvistelige.

Ministeriet *J. C. Christensen* fraveg paa dette Om-raade ikke det første Venstreministeriums Politik: at udvikle et tillidsfuldt Forhold til Tyskland og gennem praktisk Forhandling om foreliggende Mellemværender at fjerne Rivningspunkter og opnaa Fordele for det danske Folk og de danske Nordslesvigere. Grev *Ruben-Levetzau*s politiske Fortid maatte indgyde Mis-tillid til de Muligheder, han sad inde med som Uden-rigsminister, og denne Mistillid fik stærke Udtryk ikke blot blandt Ministeriets Modstandere, men ogsaa blandt dets allernærmeste Meningsfæller. Allerede under den norske Krise i 1905 viste Grev Raben imidlertid værdifulde Egenskaber; det forblev ikke skjult, at han fra første Færd lagde for Dagen saavel Ro og Fasthed som en klar Forstaaelse af Danmarks Interesser og Pligter under Krisen i Norden. Han arbejdede, hvor det var muligt, for at hindre Krig; han afviste visse norske paatrængende Forsøg paa at kompromittere Danmarks Upartiskhed, han fastholdt Kravet om Folke-afstemning om Prins Carl. Han tog derpaa i Tilgift

rolig de taabelige og uretfærdige svenske Angreb — med deres Ekko i enkelte danske Blade — da Statsminister Michelsen letsindigt gav Anledning dertil.

Til Forhandlingerne med Tyskland medbragte Grev Raben den samme Ro, Fordomsfrihed og Sans for de virkelige Forhold, der havde støttet ham under den norske Krise. Hans personlige Forhold til Fyrst Bülow, med hvem han er forbunden ved et Ungdomsbekendtskab, var værdifuldt, hans intime Forstaaelse med Kammerherre Hegermann-Lindencrone, der er hans Svigerfader, ikke mindre. Af meget skønnes det, at Grev Raben har taget Sagen praktisk og behændigt; han har forstaaet at holde igen og gribe til i rette Tid og har vist et sundt Skøn over, hvad der under de givne Forhold var muligt og gennemførligt. Uden at opgive det mindste af de Retsstandpunkter, ud fra hvilke Optantsagen hovedsagelig hidtil er bleven behandlet fra dansk Side, har han, da en Forstaaelse ad denne Vej for Tiden var umulig, resolut arbejdet med andre Argumenter og slaaet paa Strenge, hvis Klang lettere blev hørt. Samtidig har han forstaaet at afgrænse den foreliggende Forhandling klart og skarpt; i fuld Overensstemmelse iøvrigt med den tyske Regering, er Forhandlingerne om Optantspørgsmaalet bleven fort aldeles uden Indblanding af noget andet Moment af storpolitisk, handelspolitisk eller militærpolitisk Natur, der paa nogen Maade kunde kaste Skygge over Danmarks absolut frie og venskabelige Stilling over for alle Magter. Grev Rabens første Opgave har været at gøre den tyske Regering klart, at de venlige Talemaaders Tid maatte være forbi og de positive

Resultaters Epoke kommen. Naar man i Tyskland, som det lød ud af Kejserens Ord, havde faaet Tillid til det danske Folk, Tillid til, at det med værdig Selvhævdelse kun vilde forbinde et loyalt Naboforhold til Tyskland uden nogen uvenlig Bagtanke, og naar man i Berlin ønskede at vinde en større Tillid i Danmark, da maatte man gøre noget positivt herfor. Da maatte man, hævdede Grev Raben med Styrke, imødekomme de bestemte Ønsker, der nu i Aaringer havde været fremsat fra dansk Side vedrørende Forholdene i Nordslesvig. Ingen dansk Regering kunde med Fornuft eller Sandhed i Længden tale om eller arbejde for en tillidsfuld eller venskabelig Stemning hos det danske Folk overfor Tyskland, hvis Prøjsen fortsatte sin Tvangspolitik i Nordslesvig og sin Fremfærd mod Optanter og Optantbørn.

Optantlaveriernes, Udvisningernes og Bortvisningernes Ophør i Nordslesvig, Lokalmyndighedernes stadig større Forsigtighed overfor den danske Befolkning, Overpræsidentskiftet og den ny Overpræsidents rolige Optræden, alt dette viste efterhaanden Virkningen af Grev Rabens og Hegermann-Lindencrones Politik. Efter Tronskiftet i Januar 1906 fik denne maaske en ny Støtte ved, at Kong Frederik, Danmarks ny Konge, med de samme nationale Følelser som sin Fader og den samme Interesse for Nordslesvig, kunde forbinde noget andre Forudsætninger overfor Tyskland end det forudgaaende Slægtled, der saa stærkt var bundet ved haarde Minder, Traditioner og personlige Baand.

Hvem der havde Øjne at se med, kunde spore Udviklingen, men ikke desto mindre var der adskillige,

der utaalmodigt angreb den danske Politik overfor Tyskland, krævede Forklaringer og spottede over „Forsoningens Frugter“. Det vidner om, hvor uvant man i Danmark er med at føre blot et lille Stykke Storpolitik; naar man i en Menneskealder har vænnet sig til kun at drive Udenrigspolitik ved at stikke Hovedet i Busken samtidig med at knytte Hænderne i Bukselommen, ender det med, at man tror, at alle Frugter kan modnes paa én Dag, og man vil ligesom Smaa-børnene tage Frøet op hver Morgen for at se, om det dog endnu ikke har spiret.

Medens det blev klart ogsaa ved Iagttagelse af Tysklands almindelige evropæiske Stilling, at Kejser og Rigskansler alvorlig interesserede sig for en Forstaaelse med Danmark og vilde vise en positiv Imødekommenhed, blev det ikke mindre klart, hvorfor disse Mægtiges Ønsker ikke hurtigere bragte Resultater udover det negative: Köllerpolitikens langsomme Ophør.

Det beroede tydelig nok paa den forbitrede Modstand, der i Prøjsen rejstes mod en forsonlig nord-slesvigsk Politik med Indrømmelser overfor Optanterne, en Modstand, der fandt Støtte i den almindelige prøjsiske nationale Tvangspolitik, hvoraf „Köllerpolitiken“ kun har udgjort en enkelt lille Del, men hvis Tyngdepunkt ligger i Forholdet til Polakkerne. Fra de almindelige nationale Tvangsprinciper, der raader i Prøjsen, har Köllerpolitikerne kunnet hente Vaaben mod enhver Imødekommenhed overfor Danskheden, og højt op i den prøjsiske Regerings øverste Kredse har denne Betragtning uafbrudt gjort sig gældende. Sine stærkeste Rødder har Modstanden altid haft i Lokal-

regeringen i Slesvig, hvor Mænd som Regeringspræsidenten Dolega von Koscierowski og Grev Platen var Köllerpolitikens Bærere. Fra de øverste til de laveste Embedsmænd og gennem den chauvinistiske danskhadende „Tyske Forening“ har der været organiseret en systematisk Bearbejdelse af Rigsregeringen og af den tyske offentlige Mening for at hindre en Løsning af Optantspørgsmaalet. I Danmark, hvor slige Forhold er helt ukendte, havde man svært ved at forstaa, at en underordnet Lokalregering og en Flok lokale Chauvinister virkelig kunne hemme den tyske Rigsregerings Ønsker. Saaledes er det imidlertid, og her har man visselig Hovedaarsagen til, at det har varet saa længe, før Kejser Wilhelm og Fyrst Bülow har kunnet imødekomme de danske Ønsker.

I Januar 1906 var imidlertid de tidligere mere lejlighedsvis Drøftelser af foreliggende Spørgsmaal om Optanternes og Optantbørnernes Forhold under Grev Rabens Besøg i Berlin gaaet over til en direkte Overvejelse mellem Grev Raben og Fyrst Bülow om Muligheden af en almindelig Løsning af Spørgsmaalet. Under Hensyn til den tyske Chauvinismes Forbitrelse var det højst ønskeligt, at der blev saa megen Ro om de nordslesvigske Forhold som muligt. Afslappelsen af Köllerpolitiken, der var sket efter direkte Ordre fra Berlin, gjorde dette til en vis Grad muligt, og paa den anden Side virkede ogsaa den Politik, som Landdagsmand *H. P. Hanssen* med fuld Aabenhed og med tydelig udtalt Hensyn til Optantbørnene i en Række Aar havde ført i samme Retning. Den nordslesvigske Rigsdagsmand *J. Jessen* havde imidlertid ligesaa be-

stemt udtalt sin Misbilligelse af „Forsoningspolitiken“ og sin Mistillid til, at man fra tysk Side i Optantspørgsmaalet vilde vise nogen Art reel Imødekommenhed. Redaktør *Jessen* lagde Hovedvægten paa Fremhævelse af de danske Nordslesvigeres nationale Program (§ 5) uden Hensyn til, at netop dette fremkaldte den yderste Forbitrelse i den chauvinistiske tyske Lejr og maatte vanskeliggøre Udsigten til at se Optantsagen lempet til Rette. Da Redaktør *Jessen*, der hidtil havde staaet aldeles udenfor alle Forhandlinger om Optantsagen, kort efter, at H. P. Hanssen 1. April 1906 havde tiltraadt en tre Maaneders Fængselsstraf i Neumünster, vilde tage Ordet i den tyske Rigsdag, lod Fyrst Bülow som bekendt, for under Forhandlingerne at bevare Ro om Optantsagen, ham anmode om ikke at tale; det blev meddelt *Jessen*, at det var Hensigten at bringe Sagen til en for den danske Befolkning tilfredsstillende Løsning.

Redaktør *Jessen* bøjede sig for den fortrolige Henstilling, han tav og førte derefter i Tilslutning til det, der var ham meddelt, endnu et Par Samtaler, dels med Overpræsident v. Willmowski i Slesvig og med Embedsmænd i Rigskanselliet i Berlin. Disse Samtaler viste ham, at Rigsregeringens Forsæt var bestemt, men tillige, at man i Slesvig ønskede at hindre eller afsvække Forsættets Gennemførelse.

De fortrolige Meddelelser til den danske Rigsdagsmand, hvis Hensigt var at lette Sagens Løsning, blev ikke bekendt før efter Redaktør *Jessens* Død. Da offentliggjorde „Flensborg Avis“ dem øjeblikkelig efter tidligere Paabud af *Jessen*. Meddelelserne gjorde deres

Virkning. den chauvinistiske tyske Presse kom i den voldsomste Bevægelse og lagde det stærkeste Pres paa Rigsregeringen. Dette vanskeliggjorde den hele Sag; men Forhandlingerne fortsattes noget forsinkede ved Fyrst Bülow's Sygdom. Omtrent ved den Tid, da Kongebesøget i Berlin fandt Sted, tog de særlig Fart. Fra tysk Side lededes de med Hensynstuldhed og Interesse, særlig af Statssekretæren for de udenrigske Anliggender, Hr. *v. Tschirschky und Bögendorff*, og om-sider kort efter Begyndelsen af det nye Aar afsluttedes Konventionen mellem Danmark og Prøjsen.
